

Funksiýalar we onuň kesgitlemesi

Funksiýa matematikanyň esasy düşüňjeleriniň biridir.

Bir üýtgeýän ululygyň (x) her bir bahasyna beýleki üýtgeýän ululygyň (y) diňe bir bahasy degişli bolsa, onda şeýle baglanyşyga funksional baglylyk ýa-da funksiýa diýilýär.

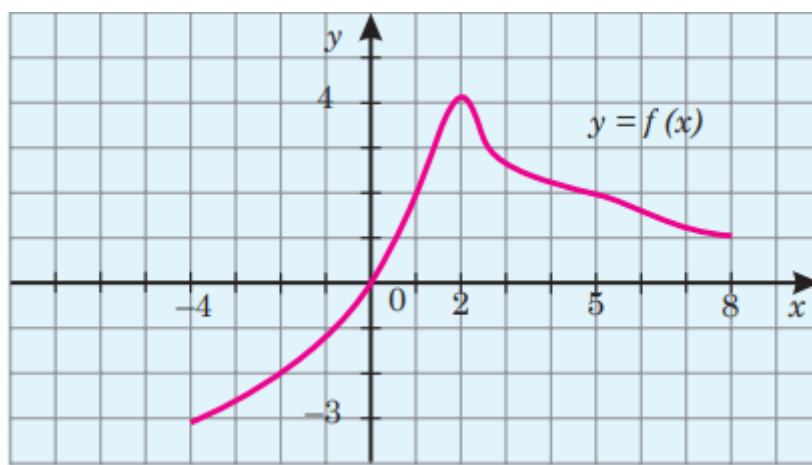
Mysal üçin, funksiýa $y = 2x^2 + 1$ formula bilen berlen bolsun.

Ony $f(x) = 2x^2 + 1$ görnüşde ýazyp bolýar. x -iň $-2, -1, 0, 2$ -ä deň bolan bahalary üçin funksiýanyň bahalaryny, ýagny $f(-2), f(-1), f(0)$ we $f(2)$ -ni tapalyň: $f(-2) = 2 \cdot (-2)^2 + 1 = 9$; $f(-1) = 2 \cdot (-1)^2 + 1 = 3$

$y = f(x)$ görnüşdäki ýazgyda f harpyň ýerine başga harplar

hem ulanylýar. Mysal üçin, g, y we φ

Mysal üçin, $f(x) = 10x - x^2$ funksiýanyň kesgitleniş ýaýlasy ähli hakyky sanlaryň köplügidir. $f(x) = \frac{6}{x-2}$ - funksiýanyň kesgitleniş ýaýlasy bolsa, 2-den başga ähli sanlaryň köplügidir.

surat 1

1-nji suratda kesgitleniş ýaýlasy $[-4; 8]$ aralyga deň bolan $y = f(x)$ funksiýanyň grafigi şekillendirilen. Grafigiň kömegi bilen, mysal üçin, $f(-4) = -3, f(0) = 0, f(2) = 4, f(5) = 2$ bolýandygyny tapmak bolar. Funksiýanyň iň kiçi bahasy -3 -e deň, iň uly bahasy bolsa 4 -e deň, özi hem -3 -den 4 -e çenli aralykdaky islendik san berlen funksiýanyň bahasydyr. Şeýlelikde, $y = f(x)$ funksiýanyň bahalarynyň ýaýlasy bolup, $[-3; 4]$ aralyk hyzmat edýär.